

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO – SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Petra LEŠÁKOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

**Učí se regiony v ČR
Petra Lešáková**

**Bakalářská práce
2011**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra LEŠÁKOVÁ**
Osobní číslo: **E08737**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Název tématu: **Učící se regiony v ČR**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V první části student pojedná o regionech, regionálním rozvoji a regionální politice. Zaměří se přitom na tvorbu a podněcování znalostních sítí, učících se organizací a transfer znalostí. Dále provede hlubokou rešerši dostupné české a zahraniční literatury týkající se učících se regionů.

Cílem práce je mj. zpracovat soubor charakteristik a znaků, pomocí kterých je možné identifikovat učící se region a tento najít v České republice.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

cca 30 stran

Forma zpracování bakalářské práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

LONGWORTH, Norman. Lifelong learning in action. New York : Routledge, 2006. 231 s.

RUTT, Roel, et al. Knowledge, Innovation and Economic Growth: The Theory and Practice of Learning Regions. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2001. 266 s.

SCHEFF, Josef. Innovation Networks and Learning Regions?. Frankfurt am Main : Peter Lang Publishing, 2001. 236 s.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jan Stejskal, Ph.D.

Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce:

8. června 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejnková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 11. srpna 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 4. května 2011

Petra Lešáková

Děkuji tímto Ing. Janu Stejskalovi, PhD. za cenné rady, připomínky a trpělivost při odborném vedení mé bakalářské práce.

Petra Lešáková

ANOTACE

Práce se zabývá tematikou regionální politiky v prostředí znalostní ekonomiky. Zaměřuje se na analýzu problematiky učících se regionů s akcentem na vypracování jejich hlavních znaků a charakteristik. Dále jsou v práci analyzována kvantitativní data pro identifikaci učících se regionů v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Znalostní ekonomika, učící se regiony, inovace, znalosti, znalostní sítě

TITLE

Learning regions in the Czech Republic

ANNOTATION

This bachelor work refers to regional policy in environment of knowledge-based economy. It focuses on analysis of learning regions with emphasis on developing their main features and characteristics. The thesis also analyzed the quantitative data for the identification of learning regions in the Czech Republic.

KEYWORDS

Knowledge economy, learning regions, innovation, knowledge, knowledge networks

Obsah

Obsah	8
Úvod.....	8
1. Regionalistika	10
1.1. Region	10
1.1.1. Vymezení pojmu region	10
1.2. Regionální politika a regionální rozvoj.....	13
1.2.1. Definice regionální politiky.....	13
1.2.2. Definice regionálního rozvoje	14
1.2.3. Teorie regionálního rozvoje	14
1.2.4. Institucionální přístup k regionálnímu rozvoji	15
1.3. Regionální politika Evropské unie	16
1.4. Regionální politika České republiky	17
1.4.1. Současná regionální politika ČR	19
1.5. Znalostní ekonomika	20
1.5.1. Definice znalostní ekonomiky	21
1.5.2. Pilíře znalostní ekonomiky	22
1.5.3. Znalostní společnost	23
1.5.4. Česká realita znalostní společnosti	23
2. Teorie učících se regionů	25
2.1. Definice učících se regionů	25
2.2. Koncept učících se regionů	26
2.2.1. Geografická blízkost jako předpoklad pro dosažení regionální konkurenceschopnosti.....	27
2.2.2. Interakce a inovace	27
2.2.3. Znalostní sítě	28
2.2.4. Lidský kapitál	29
2.3. Charakteristiky učících se regionů	30
2.4. Znaky učících se regionů	31
3. Analýza učících se regionů v ČR.....	33
Závěr	38
Použitá literatura	40
Seznam obrázků, tabulek a grafů	46
Seznam zkratk	47

Úvod

Regiony se v posledních letech staly základními stavebními kameny ekonomického rozvoje. Každý region je však jedinečný a jejich specifika je třeba zohlednit i v koncipování regionální politiky. Ta je v kontextu znalostní ekonomiky stále více orientována na poznatky a znalosti. Postupně došlo k funkčnímu propojení mezi regiony a poznatky, znalostní a schopnosti se učit, což vyvrcholilo vznikem teorie učících se regionů. Ta se postupně stala doktrínou regionálního rozvoje. Jedná se o jednu ze soudobých teorií, která nabízí nový přístup při hledání nových směrů při naplňování rozvoje regionů. Tato teorie vznikla jako reakce na přechod od klasické ekonomiky k ekonomice založené na znalostech.

Aby regionální politika vedla k celkovému rozvoji oblasti, nelze ji mechanicky kopírovat od úspěšných a prosperujících regionů. Podstata teorie učících se regionů spočívá ve využití unikátních a neimitovatelných vědomostí a dovedností daného regionu, které se stávají zdrojem konkurenční výhody. Je totiž čím dál těžší dosáhnout konkurenceschopnosti ve stále provázanější světové ekonomice. Regiony a města tak hrají nové role, pokud jde o správu věcí veřejných a intervence s cílem rostoucího HDP a zaměstnanosti, vyšší kvality služeb a blahobytu v regionu.

Cílem bakalářské práce je podrobně charakterizovat učící se region tak, aby bylo možné ověřit, zda v ČR existují učící se regiony, a to zejména na základě podrobné analýzy a rešerše zahraniční literatury. Práce bude dále zaměřena na popis mechanismů, procesů a strategií, které sebou tato problematika přináší. Dalším neméně důležitým cílem je zjistit přístup českých i zahraničních tvůrců regionální politiky k této nové alternativní cestě lokálního vývoje. Úkolem je také vypracovat soubor charakteristik a znaků a pomocí těchto identifikovat učící se region v České republice.

Bakalářská práce se skládá ze tří základních částí. První část je věnována regionální politice teorii učících se regionů, včetně zohlednění její provázanosti se znalostní ekonomikou. Následující druhá část se zabývá vstupy a předpoklady aplikace uvedené teorie definováním principů, mechanismů, klíčových procesů a strategií charakteristické

pro učící se regiony. Poslední část se zabývá učícími se regiony v praxi, tedy vyhledáváním učících se regionů v prostředí České republiky.

1. Regionalistika

V České republice nemá regionální politika dlouhou tradici. Do podoby, v jaké je známa dnes, se začala formovat v době restrukturalizace ekonomiky po roce 1989. Pomine-li se období první půle 90. let, kdy byl uplatňován princip *laissez-faire*, neboli odmítání intervencí státu do ekonomiky, tedy i odmítání regionální politiky, lze pozorovat velký krok kupředu v této mladé problematice hospodářské politiky.

1.1. Region

1.1.1. Vymezení pojmu region

K pojmu region neexistuje konkrétní definice. Z literatury je zřejmé, že každá má trochu odlišné pojetí.

Jak uvádí WOKOUN (2001) studium regionů je tradičním, a současně vysoce moderním úkolem regionalistiky. Termín region, popř. „rajón“, je používán dlouhou dobu. Ovšem o všeobecně přijatelnou definici pojmu „region“ se odborníci bezúspěšně snaží už dlouhá léta, a v různých regionálních pracích je tento termín používán v různém smyslu. Překonat lze tento problém tím, že region budeme chápat jako komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry.

Dle ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU (2007) se *region* definuje jako území s více či méně přesně vyznačenými hranicemi, které často slouží jako správní jednotka nižší, než je úroveň národního státu. Regiony mají svou identitu, tvořenou specifickými rysy, jako je jejich krajina (hory, pobřeží, lesy), podnebí (suché, s velkými vodními srážkami), jazyk (např. v Belgii, Finsku, Španělsku), etnický původ (např. Wales, Severní Švédsko a Finsko, Baskicko) či společně sdílená historie.

Většina, pokud ne všechny, z uvedených rysů mohou být obzvláště patrné v konkrétní lokalitě, ale většinou je v nějaké míře můžeme najít ve velmi široké oblasti, takže není možné jasně odlišit jeden region od druhého. Jinými slovy, hranice jsou „mlhavé“. Pokud je region využíván k nějakému administrativnímu (nebo statistickému) účelu, je

nutné stanovit přesné hranice regionu. Hranice regionu vznikly obvykle jako přírodní, historické a správní.¹

Jak uvádí PEKOVÁ (2004) *regionem* je v ČR územní celek vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, obcí nebo sdružení obcí.

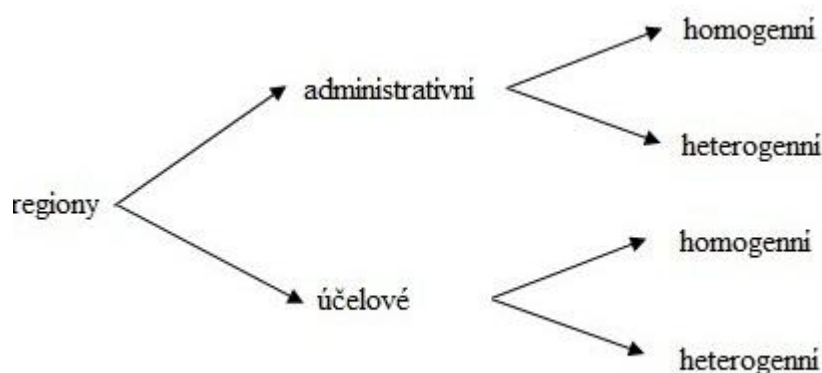
MATOUŠKOVÁ (2000) uplatňuje alternativu k pojmu region termín „lokalita“, „okrsek“ a další, označující v zásadě již dále nedělitelné územní jednotky.

Klasifikace regionů

Na členění regionů se můžeme dívat z různých úhlů pohledu, a to jak fyzickogeografického, tak socioekonomického.

Regiony třídíme na:²

Obrázek 1: Klasifikace regionů

Zdroj: MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P., *Regionální a municipální ekonomika*. Praha: VŠE, 2000. s. 156.

Administrativní regiony jsou vymezovány pro potřeby výkonu státní správy a územní samosprávy. Tyto regiony jsou vždy reprezentovány příslušnými orgány. U regionu

¹ ŽÍTEK, V.; KLÍMOVÁ, V., *Regionální politika*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 107.

² Zpracováno dle: MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P., *Regionální a municipální ekonomika*. Praha: VŠE, 2000, s. 156.;

STONOVÁ, P.; *Ukazatelé a měření regionálních disparit*. Pardubice, 2010. 138 s. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.;

PEKOVÁ, J.; *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management press, NT Publishing, s.r.o., 2004. s. 375.

správních to jsou orgány jmenované, u regionu samosprávních orgány volené. Administrativní regiony beze zbytku pokrývají celé území státu. Z hlediska zabezpečení kontinuálního vývoje je důležitá určitá časová stabilita těchto regionů. Praxe nejen v České republice ukazuje, že existuje několik hierarchických úrovní administrativních regionů. Mezi jednotlivými stupni existují dva základní vztahy, a to skladebnost (rozumíme jev, kdy administrativní region vyšší úrovně je vždy tvořen několika celky nižší úrovně) a podřízenost či nadřízenost (závažnost norem přijatých na vyšší úrovni pro regiony úrovně nižší.)

Od roku 1918 se administrativní regionalizace značně vyvíjela. Od zemského zřízení, župy, okresy a obce v době Československé republiky až do podoby, v jaké je známa dnes. Toto nové územní uspořádání České republiky bylo vytvořeno částečně v roce 1997, kdy vzniklo 14 vyšších územně samosprávných celků, a částečně v roce 2003, kdy zanikly okresní úřady.

Účelové regiony jsou zpravidla vytvářeny státem nebo nadnárodní institucí za účelem řešení specifických problémů, které se mohou týkat ekonomické zaostalosti, problematické kvality životního prostředí, nezaměstnanosti, kriminality, či ochrany přírodních krás. Účelový region obvykle bývá reprezentován zvláštním orgánem, a to zejména v případech, kdy jeho hranice nejsou totožné s regionem administrativním. Ten se prostřednictvím cílené regionální politiky snaží odstranit negativní jevy, které zapříčinily vznik účelového regionu. Po dosažení tohoto cíle přestává region existovat. Příkladem takového to účelového regionu mohou být národní parky, chráněné krajinné oblasti, ochranná pásma, podnikatelské a inovační inkubátory.

Homogenní regiony se vyznačují stejnorodostí ve vztahu k určitým zvoleným kritériím. Těmi mohou být geografické znaky jako je morfologie terénu, převažující typ vegetace, klima atd.

Ze socioekonomického hlediska mají homogenní regiony stejný charakter v celém území, jsou vymezené na základě prioritní koncentrace jednoho nebo určité kombinace odvětví. Takto se vymezují např. regiony průmyslové, zemědělské, turistické apod.

Heterogenní regiony (dále označovány jako funkční, nodální, polarizované) lze charakterizovat jako určitý komplex základních prostorových jednotek různé velikosti a vybavenosti občanskou i technickou infrastrukturou, které jsou vzájemně propojené především prostřednictvím sídelního centra (nodusu). Vazby mezi sídly vznikají na bázi poskytování určitých služeb, pracovních příležitostí, administrativních funkcí soustředěných v centrálním městě. Hranice heterogenních regionů nebývá ostrá. Funkční region je definován na základě funkční koherence, spojitosti či soudržnosti.

1.2. Regionální politika a regionální rozvoj

1.2.1. Definice regionální politiky

I v případě pojmu regionální politika prozatím nedošlo k rámcovému sjednocení názorů, tedy neexistuje žádná obecně platná definice, která by měla univerzální platnost. Z mnohých definic byly vybrány následující.

ADAMČÍK (1998) uvádí, že regionální politika představuje všechny veřejné přímé i nepřímé intervence státu, regionu, obcí a měst, vedoucí k lepšímu prostorovému rozdělení ekonomických i mimoekonomických činností. Lze v ní vidět snahu korigovat určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve smyslu dosažení dvou vzájemně závislých cílů, jimiž je ekonomický růst a zlepšení sociálního rozdělení.

Podle KERNA (1998) je regionální politika součástí hospodářské politiky, což představuje činnost státu zaměřenou na ovlivňování vývoje veřejných věcí bez ohledu na to, kdo ji uskutečňuje. Lze tudíž konstatovat, že hospodářská politika představuje specifické aktivity, které řeší meziregionální nerovnováhu a disproporce uvnitř regionu. Regionální politika je tedy cílevědomá činnost působení státní správy a samosprávy (na úrovni centrální, regionální a lokální) na dynamiku a strukturu rozvoje regionů a na změny v podmínkách a struktuře prostorového uspořádání národního hospodářství. Je součástí makroekonomické hospodářské politiky státu a realizuje se v úzké součinnosti s odvětvovými politikami – strukturální a urbanistickou.

Regionální politika je podle PEKOVÉ (2004) chápána jako soubor nástrojů, opatření využívaných ke zmírnění nebo odstranění rozdílů v ekonomickém potenciálu

jednotlivých regionů a k podpoře jejich rozvoje, spojených i s řešením problémů zaměstnanosti, resp. strukturální nezaměstnanosti, využívaných i k předcházení, resp. zmírnění negativních důsledků strukturálních změn ve strukturálně postižených regionech. Nicméně regionální politika se zaměřuje i na podporu rozvoje hospodářsky slabých regionů s nízkou životní úrovní, nadprůměrnou nezaměstnaností, nízkou úrovní mezd.

Jak STEJSKAL a KOVÁRNÍK (2009) shrnují, ze všech definic vyplývá, že regionální politika musí mít jasně definované cíle a mnohé nástroje, které mohou jmenované organizace používat. Dále konstatují, že z výčtu definic je možné sledovat, že i definice regionální politiky se určitým způsobem vyvíjí. Zásadní vliv na formování této politiky mají i teoretické přístupy a historické souvislosti. KULHÁNEK (2007) dodává, že koncipování adekvátní regionální politiky a příprava lokálních či regionálních strategií vyžaduje znalost teorií regionálního rozvoje, které objasňují a hodnotí základní faktory regionálního vývoje, jeho subjekty a mechanismy. Těchto teorií je celá řada, přičemž jejich výchozí principy jsou mnohdy protikladné.

1.2.2. Definice regionálního rozvoje

Pojmem regionální rozvoj rozumíme růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování popřípadě zmírňování regionálních disparit.³

1.2.3. Teorie regionálního rozvoje

Teorie regionálního rozvoje jsou odvozeny od ekonomických teorií. Existuje mnoho teoretických přístupů k regionální politice. Obecně odborníci rozlišují přístup klasický (liberální), neoklasický, keynesiánský, neoliberální a institucionální.

³ *Businessinfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. c1997 [cit. 2010-01-02]. Businessinfo.cz. Dostupné z WWW: < <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/zasady-regionalni-politiky-cr/1001179/46053/>> .

Tabulka 1.1: Hlavní vývojové etapy regionální politiky

Obecný přístup	Převažující teorie regionálního vývoje	Regionální politika
Neoklasický (1920-1940)	teorie regionální rovnováhy	hlavní nástroje - nástroje zvyšující mobilitu pracovních sil
Keynesiánský (1950-1975)	teorie regionální nerovnováhy	nástroje podporující příliv investic ze soukromého i veřejného sektoru do problémových regionů
Neomarxistický (1970-1985)	teorie regionální nerovnováhy	návrhy na opatření neomarxisté neformulovali (v socialistických zemích byla regionální politika velmi účinná, ale za cenu ztráty vnější konkurenceschopnosti)
Neokonzervativní (1975-)	teorie regionální nerovnováhy	podpora lokální iniciativy, decentralizace kompetencí
Neoinstitucionální (1980-)	teorie regionální nerovnováhy	spolupráce a inovace, podpora malých a středních firem

Zdroj: BLAŽEK, J., *Teorie regionálního vývoje: je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu?* Geografie-Sborník ČGS, č. 3/1999, s. 141-159. Dostupné z WWW: <<http://www.natur.cuni.cz/ksgrsek/socgeo/people/blazeksbornik99.doc>>.

Z uvedené tabulky je zřejmé a lze tedy konstatovat, že charakteristika neoinstitucionálního pojetí je východiskem pro teorii učících se regionů.

1.2.4. Institucionální přístup k regionálnímu rozvoji⁴

Institucionální přístup vznikl ve 20. století v USA. Zdůrazňuje využívání inovací, inovačních přístupů, cílené podpory vzdělanosti a komunikačních nástrojů za účelem odezvy na rychlé strukturální a technologické změny v průmyslu a společnosti. Dle STEJSKALA a KOVÁRNÍKA (2009) zde je možné zařadit tvorbu a komercializaci

⁴ Zpracováno dle: FLOK, M., *Analýza efektivnosti vybrané průmyslové zóny v bruntálském regionu*, Pardubice, 2010. 60 s. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

znalostí, inovace a znalosti a schopnosti učit se. Cílem tvorby a komercializace znalostí je rozvoj inovačního podnikání a začlenění jednotlivých firem do inovačního procesu. Za jednu z hlavních příčin nedostatečných inovací je považováno částečné využití výzkumu a vývoje pro inovace. Tento problém by měl být odstraněn pomocí zajištění dostatečných finančních prostředků, rozvoje spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje spolu s funkčním propojením základního a aplikovaného výzkumu. Podle BLAŽKA a UHLÍŘE (2002) je východiskem pro inovace přijetí teze, že zdrojem konkurenceschopnosti na počátku 21. století jsou vědomosti, schopnost učit se a vytvářet kvalitní kulturní klima napomáhající také vzniku inovací. Problematika inovací nemá být spojována pouze s novými technologiemi, ale také s ostatními obory včetně tradičních odvětví. Regiony, které se tak chtějí stát „učícími se regiony“ musí mít dostatek znalostí a schopností učit se.

1.3. Regionální politika Evropské unie

Evropskou unii chápeme jako politické a ekonomické společenství států. Základem Evropské unie jsou společné hodnoty a široké spektrum cílů, které sahají od lidských práv až po dopravu. V ekonomickém kontextu je cílem Evropské unie (EU) dosažení vysoké dynamiky ekonomiky celého společenství, nutně tedy všech členských států. Jak uvádí web STRUKTURALNI-FONDY.CZ, Evropská unie realizuje cíle své regionální a strukturální politiky v rámci sedmiletých cyklů, pro které členské země zpracovávají vždy nové programové dokumenty. V těch je stanoven rozpočet a jsou definovány a nastaveny nové cíle a priority, jež se členské státy v daném období snaží dosahovat a naplňovat v souladu se základními strategickými dokumenty EU. Poslední programovací období bylo v letech 2000-2006 (ČR do něj vstoupila v roce 2004) a navazující období probíhá v letech 2007—2013.

Základní principy regionální politiky EU

Regionální politika Evropské unie vychází při financování jednotlivých projektů ze sedmi základních principů⁵:

⁵ STEJSKAL, J.; KOVÁRNÍK, J., *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, s.r.o., 2009. 216 s.

Solidarity – tento princip je založen na financování hospodářsky méně vyspělých států bohatšími, prostřednictvím příspěvků do společného rozpočtu.

Subsidiarity – požaduje realizaci jednotlivých cílů na co nejnižší úrovni.

Koncentrace – představuje snahu soustředit finanční prostředky do regionů s nejzávažnějšími problémy na předem definované cíle. Jednou z velkých výhod této zásady je kromě zvýšeného efektu také snadnější monitorování využití poskytnutých prostředků.

Partnerství – vyžaduje úzkou horizontální, ale také vertikální spolupráci ve všech fázích a úrovních procesu. Jedná se především o vzájemnou spolupráci regionálních orgánů a orgánů místní samosprávy spolu s hospodářskými a sociálními partnery.

Programování – finanční pomoc z jednotlivých fondů je směřována do nejméně rozvinutých regionů a realizována formou víceletých a víceoborových programů, které zpracovávají vlády jednotlivých členských zemí.

Adicionality – princip doplňkovosti – prostředky poskytnuté ze zdrojů Evropského společenství (ES) mají pouze doplňovat výdaje členských států. Výdaje zemí ES se přitom nesmí snižovat.

Monitorování a vyhodnocování – jde o proces průběžného sledování a vyhodnocování efektivnosti poskytnutých prostředků ze zdrojů ES ve všech fázích procesu. Jedná se o hodnocení projektu jak z hlediska věcného, tak také finančního a to před zahájením procesu, v jeho průběhu a po skončení procesu.

1.4. Regionální politika České republiky

Česká regionální politika prošla rozsáhlým vývojem. Obecně se rozlišuje šest základních období:⁶

První období 1945 - 1989

Toto období lze charakterizovat oddělením poválečného Československa od vyspělých zemí západní Evropy a připojení k Radě vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), která byla založena na principu socialistického internacionalismu.

Druhé období 1990-1992

⁶ FLOK, M., *Analýza efektivnosti vybrané průmyslové zóny v bruntálském regionu*, Pardubice, 2010. s. 60. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

Toto období je poznamenáno ekonomickou transformací státu. Vlády v regionech se ujali demokraticky zvolení zástupci, kteří dbali o místní a územní ekonomický rozvoj v souladu se stanovenými principy a zásadami hospodářské a regionální politiky státu. Vláda přijala v roce 1992 usnesení, týkající se regionální hospodářské politiky, které však bylo zaměřeno pouze na podporu malého a středního podnikání v zaostalých regionech.

Třetí období 1993 – 1997

Po vzniku samostatné České republiky bylo k regionální politice přistupováno spíše pasivně. Nově vznikající problémy jako například útlum těžkého průmyslu byly kompenzovány výraznými fiskálními intervencemi, které spolu s nízkou inflací umožňovaly ekonomický rozvoj. O dva roky později, v roce 1995, se objevily první snahy o získání nových investic, které v postižených regionech výrazně přispěly ke snížení nezaměstnanosti a zvýšení jejich ekonomické výkonnosti.

Čtvrté období 1997 – 2003

V tomto období došlo k přelomu k přístupu k regionální politice. Bylo založeno Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, které umožnilo změnu v pojetí regionální politiky. Byly vypracovány nové zásady regionální politiky, které zohledňovaly principy regionální politiky EU. Regionální politika tak představovala koncepční činnost státu a jeho orgánů, jejímž cílem je vyvážený a efektivní rozvoj celé republiky.

Páté období 2004-2006

Česká republika jako člen Evropského společenství přijala politiku EU za svou a od roku 2004 čerpá finanční prostředky z fondů EU na dosažení záměrů popsaných níže. Prostřednictvím tří dílčích programů cílů 1,2 a 3 byla pro období 2004-2006 zaměřena pozornost na systematickou podporu z fondů Evropské unie na růst regionů, revitalizaci a rozvoj městského prostředí, vytváření podmínek budoucí prosperity vybraného území, technickou pomoc, dosažení efektivního trhu práce založeného na kvalifikované pracovní síle, konkurenceschopnosti zaměstnavatelů, využití výzkumně-vývojového potenciálu regionu, sociální integraci ohrožených skupin a rovnosti příležitostí při respektování zásad udržitelného rozvoje.

1.4.1. Současná regionální politika ČR

Základním dokumentem politiky regionálního rozvoje je Strategie regionálního rozvoje České republiky. Tato Strategie regionálního rozvoje vytvořila základní rámec pro formování regionální politiky České republiky komplementární s regionální politikou Evropské unie.⁷

Šesté období, programovací období 2007-2013

Strategickými dokumenty pro programovací období 2007-2013 jsou Národní strategický referenční rámec ČR 2007—2013 a Národní rozvojový plán České republiky 2007—2013. Podle prvního zmíněného jsou východiskem strategie ČR naplňování lisabonské strategie a zároveň zohlednění českých specifíků, kterými jsou podle NSRR ČR narůstající regionální a částečně sociální disparity. Podle téhož dokumentu mezi stále přetrvávající negativní faktory ovlivňující dynamiku české ekonomiky patří především⁸:

- špatná vymahatelnost práva a nedostatečně rozvinuté institucionální struktury podporující moderní podnikání v globálním kontextu,
- nedostatečný soulad mezi potřebami zaměstnavatelů a kvalifikací pracovní síly i nabídkou vzdělávacích institucí,
- nedostatečně rozvinuté inovační procesy ovlivňující konkurenceschopnost podniků,
- málo efektivní veřejná správa,
- regionální disparity a postupné zhoršování rozvojového potenciálu některých regionů,
- nedostatečné vybavení dopravními a dalšími infrastrukturními sítěmi,
- nedostatečné využívání alternativních finančních zdrojů ve fázích zakládání a nastartování podnikatelských aktivit.

⁷ Zpracováno dle: *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2011 [cit. 2011-02-26]. Strategie regionálního rozvoje České republiky na roky 2007-2013. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>>.

⁸ *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2011 [cit. 2011-02-26]. Národní strategický referenční rámec. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/ee0a6ee1-b2e7-4bc6-be61-a8b7a428d952/Narodni-strategicky-referencni-ramec>>, *Fondy Evropské unie* [online]. 2011 [cit. 2011-02-26]. Strategické dokumenty. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU/Dokumenty/Strategicke-dokumenty>>.

Mezi *cíle NSRR ČR* patří⁹:

Globálním cílem NSRR je přeměna socioekonomického prostředí ČR v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby ČR byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu s cílem dosáhnout hospodářské úrovně EU-25. ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.

Vedle globálního cíle rozlišuje NSRR také čtyři strategické cíle:

- Konkurenceschopná česká ekonomika
- Otevřená, flexibilní a soudržná společnost
- Atraktivní prostředí
- Vyvážený rozvoj území

Z výše zmíněného je zřejmé, že v Evropské unii je regionální politice věnovaná rozsáhlá a systematická pozornost. Dále je také jasné, že regionální politika a regionální výzkum České republiky, jakožto celé Evropské unie, nese známky charakteristik a principů znalostní ekonomiky.

1.5. Znalostní ekonomika

Z podstaty institucionálního postoje k regionální politice dále jasně vyplývá, že nezpochybnitelnou roli v něm hraje fenomén dnešního ekonomického světa, a tím je znalostní ekonomika.

I s malými znalostmi ekonomie je zřejmé, že globální ekonomika se v posledních deseti letech dramaticky mění. Odborníky je tento vývoj považován za největší od druhé světové války.

⁹ *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2011 [cit. 2011-02-26]. Národní strategický referenční rámec. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/ee0a6ee1-b2e7-4bc6-be61-a8b7a428d952/Narodni-strategicky-referencni-ramec>>.

Znalostní ekonomice předcházela ekonomika průmyslová, kde se pozornost orientovala na pracovní sílu a nerostné suroviny. Do velké míry převládal primární sektor, neboli sektor prvovýroby, a sekundární sektor. Dominoval těžký průmysl v podobě těžby surovin, strojírenství, hutnictví, výroby energie. Tento druh ekonomiky však ve světle nových příležitostí neprokázal dlouhodobou schopnost ekonomického růstu stejně jako další vývojové stádium ekonomiky, kterým byla postindustriální ekonomika. Ta je charakteristická útlumem primárního a sekundárního sektoru a rozmachem sektoru terciárního. Na počátku nového milénia se však i tento přístup vzal za své, zejména díky rozvoji a využívání informačních technologií.

O znalostní ekonomice, též nazývané jako „Knowledge Economy“ nebo dokonce „The New Learning Economy“, se hovoří zejména v posledním desetiletí a má charakter informační, znalostní a inovativní ekonomiky.

Znalostní ekonomika je založena na znalostech a zkušenostech, na tvůrčí činnosti a kvalifikaci.¹⁰ Lze o ní tedy uvažovat jako o základním stavebním kamenu učící se společnosti a zejména učících se regionů, jejichž princip spočívá právě v efektivním využití znalostí, dovedností a inovačního potenciálu jako zdrojem konkurenční výhody.

1.5.1. Definice znalostní ekonomiky

Definice pro pojem „znalostní ekonomika“ není opět jasně vymezená. Absence přesné definice proto činí výraz spíše rétorickým. Z dostupných zdrojů vyplývá, že rámcově se autoři v definicích neliší.

Elektronický časopis IKAROS (2006), s odvoláním na agenturu Scottish Enterprise, stručně definuje znalostní ekonomiku jako situaci, v níž hodnota ve vzrůstající míře leží v nových myšlenkách, softwaru, službách a vztazích.

Dokument OUR COMPETITIVE FUTURE (1999) ji označuje jako ekonomiku, ve které má tvorba a využívání určující podíl na tvorbě blahobytu. Nejde pouze o

¹⁰ *Národní inovační strategie* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004 [cit. 2010-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument11662.html>>.

rozšiřování existujících znalostí, ale především o efektivní používání všech typů znalostí ve všech ekonomických aktivitách.

WITZANY (2004) hovoří se o znalostní ekonomice jako o ekonomice, v níž největší část HDP je vytvářena produkcí, zpracováním, ukládáním a šířením informací a znalostí.

1.5.2. Pilíře znalostní ekonomiky

Jak se píše v dokumentu NÁRODNÍ INOVAČNÍ POLITIKA NA LÉTA 2005-2010 (2005), dosáhnout dlouhodobé prosperity lze pouze realizací celé řady promyšlených opatření z oblasti vzdělání, podpory výzkumu a vývoje, transferu technologií a podpory investic.

Světová banka základní principy znalostní ekonomiky ve *čtyřech pilířích*¹¹:

Vzdělání a školení

Vzdělání a školení jsou předpokladem k vytvoření, sdílení a používání znalostí.

Podle všech odborníků jsou právě vysoké školy ve spolupráci s podnikatelskou sférou a vědeckou oblastí motorem znalostní ekonomiky. MAREŠ (2004) dodává, že zásadní výzvou při budování znalostní ekonomiky je právě změna tradičního pohledu na vzdělávání a vzdělávacího systému jako celku. Bylo-li kdysi nejdůležitější informace získat a osvojit si je (pokud možno jednou provždy), dnes jsme jimi doslova zavaleni v takové míře, že je mnohem důležitější osvojit si schopnost informace vyhodnocovat, porovnávat je, aplikovat, a tak získávat skutečně využitelné znalosti.“

Informační infrastruktura

Dynamická informační infrastruktura je zapotřebí k tomu, aby byla umožněna efektivní komunikace, šíření a zpracování informací. ČECHÁK (2004) na konferenci věnované znalostní ekonomice zdůraznil potřebu věnovat velkou pozornost rychlému a účelnému transferu výsledků vědy a výzkumu do reálných technických a technologických procesů.

¹¹ Světové Fórum o znalostní ekonomice v Praze: Čeho se máme bát v příštích 20 letech? *Ikaros, elektronický časopis informační společnost* [online]. 2006, 4, [cit. 2010-12-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3306>>.

Ekonomické pobídky a institucionální rámec

Je zapotřebí vytvořit takové regulační a ekonomické prostředí, které umožňuje volný tok znalostí, podporuje investice do informačních a komunikačních technologií a stimuluje podnikatelskou sféru.

Inovační systém

Síť výzkumných center, univerzit, výzkumných týmů, soukromých podniků a občanských sdružení usnadní využití rostoucího množství globálních znalostí a jejich přizpůsobení lokálním potřebám. V neposlední řadě se významně podílí na vzniku nových znalostí.

1.5.3. Znalostní společnost

Často se v souvislosti se znalostní ekonomikou skloňuje i výraz „znalostní společnost“, která se stala předpokladem pro znalostní ekonomiku. Je to taková společnost, která je „schopná udržitelného růstu s více a s lepšími pracovními místy a s více posílenou sociální soudržností“¹².

Podstata znalostní společnosti tkví ve schopnosti využívání informačních zdrojů, dovedností, znalostí a kreativity. Dle DEVÁTA (2004) znalostní společnost, znalostní ekonomika je prakticky jedinou alternativou úspěšného rozvoje země a jejího výraznějšího prosazení v globálním měřítku.

1.5.4. Česká realita znalostní společnosti

Česká republika sice není „tygrem“ znalostní ekonomiky a má co dohánět, zejména v aplikaci výzkumu a vývoje v praxi i v aktualizaci vzdělávacího systému (na všech úrovních včetně celoživotního vzdělávání) pro potřeby současné znalostní společnosti. Na druhé straně se v ČR realizují některé aktivity (ne vždy zaštiťované státem), které nás mohou nechat doufat, že i v příštích desetiletích nebude česká ekonomika a společnost „převálcována“ ekonomikami a kulturními vlivy jinými. Znalostní ekonomika by pro Českou republiku měla být výzvou a zdrojem nové konkurenceschopnosti společnosti ve světovém měřítku a nikoli jen původcem obav ze

¹² Národní inovační strategie České republiky. In *Národní inovační strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2004 [cit. 2010-12-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument11662.html>>.

ztráty dalších pracovních míst, životní úrovně a vlastní kultury. Česká společnost má rozhodně stále potenciál hrát ve znalostní ekonomice informačního věku významnou roli.¹³

Dle KOLÁŘE (2004) konkurenceschopnost naší země je třeba zakládat na zdrojích, které máme, a nikoli na zdrojích, které nemáme. Ony zdroje, které nemáme, jsou zdroje přírodní, anebo extrémně levná lidská práce. Naopak zdroje, které máme a které je třeba pěstovat a rozvíjet, pocházejí z vysoké vzdělanosti, schopnosti vtipné expertízy, umu a intelektuální flexibility. Dále konstatuje, že v konkurenčním prostředí Evropy (a ostatně v globální celosvětové konkurenci) se jeví sázka na rozvoj vzdělanosti a vědy jako nejjistější scénář pro další důstojnou a důraznou existenci České republiky ve světě.

¹³ Světové Fórum o znalostní ekonomice v Praze: Čeho se máme bát v příštích 20 letech? *Ikaros, elektronický časopis informační společnost* [online]. 2006, 4, [cit. 2010-12-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3306>>.

2. Teorie učících se regionů

Jak bylo v první kapitole uvedeno, existuje mnoho teoretických koncepcí regionálního rozvoje, které jsou odvozené od teorií ekonomických. Dle BLAŽKA (1999) se jednotlivé teorie liší pojetím rozvoje, chápáním rozdílů, vymezením hlavních subjektů a mechanismů regionálního vývoje i implikacemi pro (regionální) politiku.

Teorie učících se regionů (TUR) vychází ze znalostní ekonomiky, která je nejmladší ekonomickou teorií, tedy i tato teorie regionálního rozvoje je poměrně novým směrem. OINAS A VIRKKALA (1997) dokonce mluví o devadesátých letech 20. století jako o éře znalostní ekonomiky a učícího se regionu.

2.1. Definice učících se regionů

Aforismem "Mysli globálně, jednej lokálně" MORGAN (2009) říká, že prostředkem pro dosažení udržitelného rozvoje ve všech prostorových měřítcích (ale zejména na místní úrovni) v dvacátém prvním století bude poptávka, kromě té i nové styly řízení, resp. participativní řízení a občanská angažovanost.

Definice učících se regionů jsou poměrně vágní a různorodé, protože lze doložit jen málo konkrétních příkladů učícího se regionu. A jelikož tvůrci regionální politiky se nemohli dočkat, až použijí tento pojem pro označení svých rozvojových plánů, nemají snahu definovat, co se skutečně pod tímto termínem rozumí. Koncept se snadno šíří z akademických kruhů k politikům a zpět, to vše však bez hlubšího zájmu o jeho skutečném významu.

Podle OECD (2001) učící se region představuje model, ke kterému se regiony snaží dopracovat s cílem co nejefektivněji reagovat na výzvy, které přináší probíhající přechod na znalostní ekonomiku. Je charakteristický regionálními institucemi, které umožňují individuální a organizační učení prostřednictvím koordinace flexibilních sítí ekonomických a politických činitelů.

HASSINK (2004) charakterizuje učící se region jako koncept, zahrnující transparentní face-to-face vztahy (viz. níže), řešící problémy (na politické úrovni) a neustálé učení se všech organizací, to vše s efektem zpětných vazeb.

HAUSER (2007) definuje učící se region jako místo se silným sociálním a institucionálním zázemím, který vykazuje neustálé vytváření a šíření nových poznatků a vysokou mírou inovací.

2.2. Koncept učících se regionů

Tento koncept není jedinou soudobou teorií regionálního vývoje. Souběžně se během minulého desetiletí formovalo několik teorií, jejichž podstata je ovšem tak podobná, že je od sebe někteří autoři vůbec nerozlišují. Takovým příkladem může být sada teorií F2F (face-to-face kontakty, sociální komunikace), jejíž jednotlivé články a předpoklady na sebe navazují a jsou obdobné i pro teorii učících se regionů.¹⁴

- aglomerace poskytují blízkost,
- blízkost dává možnost F2F interakci,
- interakce F2F vytváření interaktivní učení,
- interaktivní učení vede k inovacím,
- inovace zvyšují konkurenceschopnost,
- konkurenceschopnost pozvedává aglomeraci,
- spirála se urychluje, prohlubuje a rozšiřuje.

Jak věcně vystihuje KULHÁNEK (2007) koncept učících se regionů lze považovat za doktrínu regionálního rozvoje, ve které jsou nejvýznamnější opatření směřována k rozvoji lidského kapitálu a podpoře networking (sítí intenzivních kontaktů založených na důvěře, které koordinují spolupráci) v regionech a mezi regiony. Mezi hybné síly k získání teritoriální konkurenceschopnosti řadí většina autorů výzkum, vývoj, inovace, inovační systémy, vytváření znalostí (a vytváření nových), institucionální a sociální kapitál. Kooperativní chování nositelů všech zmíněných složek vede k získání

¹⁴ KULHÁNEK, L. Rozvoj regionu v teorii učících se regionů. In *2nd Central European Conference in Regional Science* [online]. Karviná: Technical University of Košice, Faculty of Economics, 2007 [cit. 2011-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.cers.tuke.sk/cers2007/PDF/Kulhanek.pdf>>.

konkurenční výhody, zvyšování kvalifikační úrovně organizací, ekonomický rozvoj a růst blahobytu. PIAZZA (2010) dodává sociálně, společensky a ekologicky pozitivní aspekty aplikace teorie učících se regionů. Jádrem teorie učících se regionů podle KULHÁNKA (2007) je předpoklad, že konkurenceschopnost je založena na lepší schopnosti dále se učit, proto také podle něj socio-kulturní a institucionální rozdíly zapříčiňují meziregionální rozdíly.

2.2.1. Geografická blízkost jako předpoklad pro dosažení regionální konkurenceschopnosti

Do jaké míry je geografická blízkost nezbytnou podmínkou efektivních interakcí mezi subjekty, to je předmětem rozsáhlých diskuzí. Podle MAMLBERGA (1997) je geografická blízkost subjektů základní podmínkou vzájemné spolupráce. Jiné analýzy uvádějí, že není nutné klást přílišný důraz na lokální vazby a intenzivní osobní kontakty. Podle BLAŽKA (1999) hlavním důvodem pro vytváření shluků dynamických subjektů nemusí být potřeba jejich vzájemných vazeb, ale využívání specifických regionálních „zdrojů“, a to především vysoké sociokulturní kvality (tradice, entuziasmus, pozitivní očekávání, osobní motivace, společná vize, výrazné osobnosti). Podle tohoto autora právě tyto charakteristiky zůstávají i v době neustále rostoucí mobility informací, kapitálu i lidí do velké míry nemobilní. Proto není vhodné dbát na přílišných vazbách subjektů v regionu.

2.2.2. Interakce a inovace

Dle významného představitele tohoto směru FLORIDY (2006) je současná ekonomika poháněna lidskou kreativitou, která je definujícím prvkem ekonomického života. Proto není náhodou, že Evropská komise prohlásila rok 2009 rokem kreativity a inovací. Podle dokumentu OECD (2001) není pro ekonomický růst směrodatný kapitál nebo nashromážděné znalosti, ale spíše inovace. Ty jsou chápány jako nové výtvořiny mající hospodářský význam pro organizaci, zároveň ztělesňují znalosti, které jsou předmětem poptávky.

Ve vytváření inovací hrají významnou roli veřejné instituce, které mají za úkol podporovat šíření informací, podněcovat ke kooperativnímu chování různých soukromých subjektů napříč sektory. Empirické studie ukazují, že nejdůležitější tvůrčí

poznatky se obvykle vynoří na základě spolupráce týmů, okruhu subjektů. Dokazují tedy, že jen velmi zřídka jednotlivé firmy inovují samy.

A jaká je tedy role institucí v procesu vytváření inovací? Tyto procesy podle CAPPELLINA (2006) neprobíhají ve vakuu, ale mají hluboké institucionální a kulturní kořeny. HASSINK (2004) poukazuje, že politické a ekonomické instituce by měly plnit úkol tvůrce takového ekonomického prostředí, které vede ke zvyšování produktivity.

2.2.3. Znalostní sítě

WOUKOUN (2002) považuje za klíč ke konkurenceschopnosti založené na znalostech a inovacích tzv. Triple Helix, tj. vzájemná spolupráce mezi třemi klíčovými subjekty, a to aktéry soukromého sektoru, univerzitami (či veřejnými výzkumnými institucemi) a konečně veřejným sektorem (vládou).

Problematiku znalostních sítí velmi podrobně popisuje CAPPELLIN (2006) ve své práci *Regional governance in the knowledge economy: policy, strategies and policy-making models*. Sdružováním podnikatelských svazů, odborné přípravy a výzkumu, místní vlády do vysoce rozvinutých, komplexních a flexibilních institucionálních systémů za účelem efektivnějšího využívání dostupných zdrojů, vede ke zvýšení konkurenceschopnosti regionu. Překážky, které mohou bránit procesu udržitelného rozvoje regionu, autor spatřuje ve špatném výkonu těchto institucionálních sítí. Autor dále důrazně odlišuje roli institucí a roli organizací. Obě sice zprostředkovávají jistou formu interakce, ale instituce představuje pravidla, zatímco organizace hráče.

Stejně jako proces interakce jednotlivých aktérů si zaslouží pozornost koncepce vytváření odvětvových klastrů. Dle CAPPELLINA (2006) vytváření těchto sítí usnadňuje operace, spolupráci a učení se v dnešním nejistém světě. Existují proto neziskové organizace, pomocí nichž se firmy snaží koordinovat své činnosti s jinými firmami a dalšími institucemi. Jsou to ony, kdo se snaží omezit existenci negativních důsledků asymetrických informací a tím si vybudovat větší důvěru.

Přínos kooperace pro samotné subjekty tkví podle CANTWELLA (1999) v tom, že pokud je spolupráce subjektů na obecné rovině, stanou se více specializovanými i na hlubší úrovni, což jim pomůže zvýšit tempo inovací.

CAPPELLIN (2006) definuje *role účastníků znalostních sítí* takto:

Regionální vláda získává vnější investice, koordinuje velké strategické projekty a podporuje vznik nových firem.

Místní vláda je potřebná pro efektivní územní plánování a pro vytváření efektivní dopravní a logistické infrastruktury.

Místních úvěrových instituce jsou nezbytné pro financování inovačních projektů stávajících podniků a posilují vytváření firem nových.

Místní vzdělávací instituce, jako je vzdělávání a univerzitních institucí, které jsou potřebné pro identifikaci pracovních dovedností nezbytných pro nové technologie a pro udržení tradiční produkce dovednosti na daném území.

Agentury práce, odborové organizace představují specializované instituce potřebné pro efektivní řízení místních trhů práce. Usnadňují interakci mezi nabídkou a poptávkou práce, zprostředkovávají vyjednávání o mzdách a řídí systém sociálního zabezpečení.

Obchodní komory a průmyslová sdružení jsou hlavními partnery při prosazování regionálního inovačního systému a při identifikaci silných a slabých stránek (v rámci SWOT analýzy) a určují strategické směry konkurenceschopnosti a rozvoje.

Místní a regionální orgány mohou být rovněž zdrojem finanční a technické podpory vývoje a inovací. Mohou poskytovat specializované infrastruktury, informační systémy nebo vzdělávací programy pro určitá odvětví průmyslu. Mohou podpořit konstruktivní interakce mezi firmami a nežádoucí chování odradit tím, že podpoří instituce, které podporují kolektivní zájem.

2.2.4. Lidský kapitál

Nejen podle STIGLITZE (1999) je klíčem úspěchu vyškolená pracovní síla. Proto není divu, že první, na co zaměří politici svou pozornost, je vzdělávací systém. To platí hlavně na celostátní úrovni. NICKELL (1999) ve svém příspěvku *Clusters and*

Networks v The economics of the knowledge driven economy rozděluje pracující obyvatelstvo do tří skupin podle úrovně vzdělání a dovedností: horní třetina, střední a dolní třetina. Neboli:

- nejvyšší úroveň zahrnující kvalifikované lidi, kteří jsou schopni rozpoznat a pochopit nejlepší pracovní postupy.
- dostatečnou vrstvu jednotlivců ve středu, kteří dohlíží a řídí pracovní postupy
- dát dostatečné vzdělání těm v poslední třetině, která usnadní dohlížejícím jejich úkoly.

I praxe dosvědčuje, že poptávka po dovednostech (ang. skills) v posledních dvaceti letech přibývá. Zejména je patrný nárůst po schopnostech a dovednostech sociálního a interpersonálního charakteru.

2.3. Charakteristiky učících se regionů

Sestava znaků a charakteristik jednotlivých autorů se rámcově neliší. Podle BLAŽKA a UHLÍŘE (2002), s odkazem na MALMBERGA (1997), uvádí tři hlavní charakteristiky učících se regionů:

- existence většího množství obdobně zaměřených firem;
- existence výzkumných institucí, které spolupracují s místními podniky, což zvyšuje pravděpodobnost inovací;
- kultura a instituce regionu, pod kterými si lze představit společnou identitu aktérů, silně podnikatelské asociace a inovační centra, dostatek informací a schopnost učit se a dobrou provázanost a koordinaci mezi všemi institucemi.

Avšak tyto tzv. měkké charakteristiky jsou obtížně identifikovatelné. Proto COOKE (2006) navrhuje následující čtyři klíčové charakteristiky:

- identifikaci (tj. společnou identitu aktérů),
- inteligenci (dostatek informací a schopnost učit se)
- instituce (silné podnikatelské asociace, inovační centra apod.)
- integrace (dobrá provázanost a koordinace mezi všemi institucemi, které tak tvoří organický celek)

Pro úspěšnou aplikaci teorie je nutná přítomnost specializovaných služeb v regionu, zejména:

- právních služeb,
- daňového a patentového poradenství,
- dostupnost rizikového kapitálu apod.

Všechny tyto prvky jsou v současnosti spolu s regionálními inovačními strategiemi experty považovány za základní kostru regionálních inovačních systémů.¹⁵

2.4. Znaký učících se regionů

Aby bylo možné určit, nakolik je daný region učící se, je třeba analyzovat soubory indikátorů.

Pro identifikaci učících se regionů byly definovány na základě podrobné rešerše aktuální literatury následující indikátory. Seskupení bylo provedeno na základě obsahové podobnosti, která může zjednodušit následovnou interpretaci výsledků.

¹⁵ WOKOUN, R. a kol. *Regionální rozvoj*. První. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. Východiska regionálního rozvoje, str. 267- 270.

Tabulka 2.1: Indikátory učících se regionů

A. Vzdělávání	Zvýšení úrovně kvalifikace obyvatel
	Počet lidí s ukončeným terciárním vzděláním
	Vybavit lidi s dovednostmi naplnit jejich potenciál
	Zlepšení finanční gramotnosti dospělých
	Zvýšení úrovně kvalifikace obyvatel
	Počet studentů středních škol
	Počet studentů vysokých škol
	Aktivní spolupráce vysokých škol a podniků
B. Výzkum a vývoj	Počet výzkumných institucí
	Počet výzkumníků
	Výdaje na výzkum a vývoj
	Počet udělených patentů
	Internacionalizace v oblasti výzkumu a vývoje
	Vědecké publikace a jejich citace
C. Ekonomické subjekty	Počet ekonomických subjektů
	Podíl firem v regionu, které inovují
	Technická inovace podniků
	Výdaje podniků na inovace
	Sdílení výstupů v průmyslových odvětvích založených na znalostech
	Silné podnikatelské asociace
	Gramotnost firem v používání informačních technologií
D. Region	Otevřenost vůči obchodu a zahraničním investicím
	Existence většího množství obdobně zaměřených firem
	Dostupnost rizikového kapitálu

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro analytickou část práce jsou ukazatele posuzovány pouze z kvantitativního hlediska. Kvalitativní faktor nebude brán v úvahu.

3. Analýza učících se regionů v ČR

Analytická část mé práce se věnuje hledání, identifikaci a popisu učícího se regionu v České republice. ČR je rozdělena do 13+1 vyšších územně samosprávných celků. Mezi jednotlivými kraji existují regionální disparity, které více či méně znevýhodňují postavení těchto krajů v oblasti konkurenceschopnosti. Proto by se regiony na svém území měly snažit zlepšovat znalostní potenciál a jeho infrastrukturu, což napomůže krajům stát se konkurenceschopnými. V této kapitole budou jednotlivé kraje podrobeny analýze ekonomických dat, resp. jen těch dat, která vypovídají o celkovém učícím se potenciálu těchto regionů. Ve zpracované tabulce budou analyzovány ukazatele pro odhalení učícího regionu, resp. pouze jejich výběr z tabulky 2.1. To z toho důvodu, že některé indikátory mají kvalitativní charakter a nelze je kvantifikovat. Všem ukazatelům byla přiřazena jednotná váha, a to jedna. Vyčíslené indikátory určí pořadí regionů, které mají největší učící se schopnosti, kapacitu.

V části A *tabulky 2.1* jsou analyzována data ze skupiny vzdělávání. Posuzuje se počet obyvatel s ukončeným terciárním vzděláním, počet studentů středních škol a počet studentů na vysokých školách. U každého sloupce je vygenerováno průběžné pořadí.

V části B *tabulky 2.1* jsou analyzována data ze skupiny výzkum a vývoj. Zde jsou meziregionálně porovnávány ukazatele počtu výzkumných institucí, počtu výzkumníků působících na území kraje, výdaje na výzkum a vývoj a počtu obdržených patentů.

V části C *tabulky 2.1* jsou analyzovány indikátory ekonomických subjektů. Kvantifikovaná data se týkají počtu ekonomických subjektů, výdajů na inovace a výdajů podniků na technické inovace.

Nejúspěšnější kraje budou dále podrobněji charakterizovány a popsány.

Tabulka 3.1: Analýza indikátorů vzdělávání

ČR, kraje	A. Vzdělávání; počet studentů (2009)					
	Ukončené terciární vzdělání	Pořadí	Střední školy	Pořadí	Vysoké školy	Pořadí
Hl. m. Praha	274	1.	73 622	1.	51 146	1.
Středočeský	104	3.	49 531	4.	35 933	4.
Jihočeský	55	5.-6.	35 553	7.	22 475	8.
Plzeňský	52	8.	27 942	11.	16 240	12.
Karlovarský	17	14.	15 422	14.	7 506	14.
Ústecký	38	12.	44 772	5.	22 648	7.
Liberecký	28	13.	21 321	13.	12 474	13.
Královéhradecký	50	9.	30 949	9.	17 929	10.
Pardubický	43	10.	26 969	12.	16 997	11.
Vysočina	42	11.	28 080	10.	18 185	9.
Jihomoravský	135	2.	62 996	3.	40 181	3.
Olomoucký	54	7.	35 981	6.	23 031	6.
Zlínský	55	5.-6.	33 274	8.	23 588	5.
Moravskoslezský	102	4.	69 848	2.	45 967	2.

Zdroj: ČSÚ [online]. Statistické ročenky krajů [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rocenky_souhrn>.

Tabulka 3.2: Analýza indikátorů výzkumu a vývoje

ČR, kraje	B. Výzkum a vývoj (2009)							
	Počet výzkumných institucí	Pořadí	Výdaje na VaV (v mil. Kč)	Pořadí	Patenty	Pořadí	Počet výzkumníků	Pořadí
Hl. m. Praha	439	1.	20 906	1.	148	1.	12 076	1.
Středočeský	184	3.	10 051	2.	35	3.	2 889	3.
Jihočeský	71	12.	2 123	5.	11	9.-10.	868	8.
Plzeňský	75	9.-10.	1 599	9.	7	13.	886	7.
Karlovarský	19	14.	92	14.	2	14.	62	14.
Ústecký	60	13.	652	12.	12	8.	370	12.
Liberecký	73	11.	1 329	11.	29	4.-5.	502	11.
Královéhradecký	100	7.	1 651	7.	11	9.-10.	804	10.
Pardubický	107	6.	1 939	6.	29	4.-5.	1 142	5.
Vysočina	75	9.-10.	646	13.	8	12.	358	13.
Jihomoravský	298	2.	8 127	3.	48	2.	5 136	2.
Olomoucký	92	8.	1 620	8.	19	6.	1 016	6.
Zlínský	129	5.	1 583	10.	10	11.	816	9.
Moravskoslezský	177	4.	3 030	4.	18	7.	1 835	4.

Zdroj: ČSÚ [online]. Statistické ročenky krajů [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rocenky_souhrn>.

Tabulka 3.3: Analýza indikátorů ekonomických subjektů

ČR, kraje	C. Ekonomické subjekty (2008)					
	Počet ekonom. subjektů	Pořadí	Technické inovace (v mil. Kč)	Pořadí	Výdaje na inovace (v mil. Kč.)	Pořadí
Hl. m. Praha	488 307	1.	1 845	1.	28 790	1.
Středočeský	298 099	2.	985	3.	19 312	2.
Jihočeský	151 993	6.	498	9.	5 717	8.
Plzeňský	140 383	7.	481	10.	5 981	6.
Karlovarský	80 979	14.	210	14.	706	14.
Ústecký	174 621	5.	471	11.	6 400	5.
Liberecký	114 990	11.	360	13.	4 996	9.
Královéhradecký	129 399	10.	598	7.	2 884	13.
Pardubický	109 449	12.	613	5.	5 830	7.
Vysočina	100 954	13.	511	8.	3 464	12.
Jihomoravský	275 189	3.	1 144	2.	13 596	3.
Olomoucký	133 275	7.	392	12.	4 578	11.
Zlínský	131 870	9.	611	6.	4 693	10.
Moravskoslezský	241 103	4.	797	4.	9 946	4.

Zdroj: ČSÚ [online]. Statistické ročenky krajů [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rocenky_souhrn>.

Tabulka 3.4: Pořadí krajů s největším učícím se potenciálem

ČR, kraje	Celkové pořadí
Hl. m. Praha	1.
Jihomoravský	2.
Středočeský	3.
Moravskoslezský	4.
Jihočeský	5.-6.
Olomoucký	5.-6.
Pardubický	7.-8.
Zlínský	7.-8.
Plzeňský	9.
Ústecký	10.
Královéhradecký	11.
Liberecký	12.
Vysočina	13.
Karlovarský	14.

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše uvedené analýzy učících se složek jednotlivých regionů vyplývá pořadí učících se regionů v ČR. Těmi nejvíce učícími se jsou Hlavní město Praha, kde se na nejmenším území koncentruje největší podíl všech ekonomických subjektů (19 %), zahraničních poboček nadnárodních firem, koncentrací centrálních orgánů veřejného i privátního sektoru. Praha jako ekonomické centrum je pro tyto organizace a instituce logicky atraktivní. Výsadní postavení má díky velkému zájmu investorů o toto území, které představuje vstup do prostoru středo a východoevropských trhů.

Co se vzdělávání týká, je Praha považována za celostátní centrum školství. Je zde nejvyšší koncentrace středních i vysokých škol, kterých je zde 33. S vědou a výzkumem je na tom tento kraj opět nejlépe, 23% všech výzkumných institucí má své sídlo právě v Praze a částka na výdaje na vědu a výzkum zde tvořila téměř 38 %, a to z celkové proinvestované sumy 55 350 mil. Kč, z čehož 9 018 mil. Kč byly výdaje mzdové a 13 264 mil. Kč financované z veřejných zdrojů. Na inovace bylo v podnikatelském sektoru v Hlavním městě Praze profinancováno 28 790 mil. Kč, což je čtvrtina všech podnikových výdajů na inovace v celé ČR. Celkem získali na 148 patentů za rok 2009.

Na druhém místě se umístil kraj Jihomoravský. Krajskou metropolí jižní Moravy je Brno, které je spádovým centrem s významným regionálním postavením, situované na křižovatce dálnic ve směru Praha, Vídeň, Bratislava a Olomouc. Na území Jihomoravského kraje má sídlo na 275 189 ekonomických subjektů. Hlavním důvodem jsou zmíněné tři městské aglomerace, které mezi sebou spolupracují, a to Brno-Vídeň-Bratislava, a kde je koncentrována významná průmyslová a obchodní činnost. Z tohoto důvodu jsou zde vynakládány vysoké výdaje na VaV v celkové hodnotě 8 127 mil. Kč, což je 15 % všech výdajů na VaV. Této bilanci odpovídá i počet výzkumníků sdružujících se na daném území. Jihomoravský kraj má nadprůměrnou vzdělanostní úroveň obyvatel, a to díky kvalitnímu systému vysokého školství, které je studentům poskytováno veřejnými i soukromými vysokými školami v Brně, Znojmě, Lednici.

Středočeský kraj se umístil v analýze učících se složek na třetím místě. Je možné si to vysvětlit tím, že má intenzivní sociálně- ekonomické vazby na Prahu, která v analýze dopadla nejlépe. Úzká vazba na hlavní město velmi ovlivňuje učící se potenciál kraje.

Závěr

Cílem bakalářské práce *Učící se regiony v ČR* bylo podrobně analyzovat literaturu týkající se učících se regionů, a na základě této je charakterizovat. Dále bylo úkolem ověřit jejich existenci v ČR.

V rámci plnění cíle byl v první kapitole definován pojem region a nastíněno členění regionů. Následovně byla rozpracována problematika regionální politiky a regionálního rozvoje. Konkrétně byla pozornost věnována regionální politice Evropské unie a současné regionální politice v ČR. Dále je pojednáno o znalostní ekonomice a o znalostní společnosti, které spolu bezprostředně souvisí.

Druhá kapitola je zpracována na základě rozboru zahraniční i české literatury a zabývá se teorií učících se regionů. Samostatná podkapitola je věnována jejich konceptu, v rámci kterého se rozebírá i diskutabilní otázka geografické blízkosti jako předpokladu pro dosažení regionální konkurenceschopnosti. Dále byly rešerší dostupné literatury popsány charakteristiky a znaky učících se regionů, které byly vodítkem pro vypracování třetí, analytické, části práce. Poslední část je věnována identifikaci učících se regionů v ČR. Ta byla vypracována na základě těch statistických dat, která vypovídají o učícím se potenciálu jednotlivých krajů. Při analýze nebyla brána v úvahu kvalitativní stránka těchto dat.

V provedené analýze bylo porovnáním hodnot indikátorů zjištěno průběžné pořadí krajů v jednotlivých učících se oblastech. Komparací bylo zjištěno konečné pořadí regionů s největší učící se kapacitou. Váhy jednotlivých skupin ukazatelů byly pro všechny tři skupiny stanoveny na hodnotu jedna. Bylo by tedy vhodné je zohledňovat v různém poměru podle vlivu daných indikátorů na konečný učící se potenciál.

Prvenství patří Hlavnímu městu Praha, jehož veškeré ukazatele dosahují největších hodnot. Nejhůř dopadl kraj Karlovarský, jehož data ve srovnání s ostatními vykazují neschopnost vytvořit si konkurenční výhodu. Jeho vzdělanostní potenciál, potenciál ve výzkumu a vývoji zdaleka nedosahuje průměru. Podprůměrné hodnoty má i v soukromém sektoru. Tato analýza může sloužit právě těmto krajům k zamyšlení se nad koncepcí dosavadní regionální politiky, která nezohledňuje znalostně a inovačně založenou ekonomiku a která nepodporuje rozvoj unikátních dovedností a vědomostí.

Za těchto okolností se stává kraj nekonkurenceschopným a nemá tak šanci stát se dynamickým a rychle rostoucím regionem.

Použitá literatura

a) knižní zdroje:

ADAMČÍK, S.; *Zdroje teorie regionální politiky a regionálního rozvoje*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 1998. s. 138.

ARMSTRONG, H.; TAYLOR, J.; *Regional Economics and Policy*. Oxford: Blackwell, 2000, s. 437.

BLAŽEK, J.; UHLÍŘ, D.; *Teorie regionálního rozvoje*. Praha: Karolinum, 2002, s. 159.

COOKE, P.; Locality- theory and the poverty of „spatial variation“ - *Antipode*, roč. 21/1989, str. 261- 273.

FLOK, M.; *Analýza efektivnosti vybrané průmyslové zóny v bruntálském regionu*, Pardubice, 2010. s. 60. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

JEŽEK, J.; *Budování konkurenceschopnosti měst a regionů v teorii a praxi*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2007. 268 s.

KERN, J.; *Teoretická a metodologická báze regionální politiky*. Ostrava: VŠB-TUO, 1998. s. 132.

MALMBERG, A.; *Industrial geography: location and learning. Progress in Human Geography*, roč. 21/1997, s. 573 - 582.

MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P.; *Regionální a municipální ekonomika*. Praha: VŠE, 2000. s. 156.

OINAS, P.; VIRKKALA, S.; *Learning, competitiveness and development; reflections on the contemporary discourse on 'learning regions'*, in: H. Eskelinen (Ed.) *Regional Specialisation and Local Environment— Learning and Competitiveness*, 1997.

PEKOVÁ, J.; *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management press, NT Publishing, s.r.o., 2004. s. 375.

SAWYER, K., *Educating for Innovation*, Department of Education Washington University in St. Louis, No. 19, January 2006.

STEJSKAL, J.; KOVÁRNÍK, J.; *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, s.r.o., 2009. s. 216.

STONOVÁ, P.; *Ukazatelé a měření regionálních disparit*. Pardubice, 2010. 138 s. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.

WOKOUN, R. a kol.; *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Praha: IFEC, 2001. s. 266.

WOKOUN, R. a kol.; *Regionální rozvoj*. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s. 480.

ŽÍTEK, V.; KLÍMOVÁ, V.; *Regionální politika*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 107.

b) elektronické zdroje

BLAŽEK, J.; *Teorie regionálního vývoje: je na obzoru nové paradigma či jde o pohyb v kruhu?* Geografie-Sborník ČGS, č. 3/1999, s. 141-159. Dostupné z WWW: <<http://www.natur.cuni.cz/ksgrrek/socgeo/people/blazeksbornik99.doc>>.

CAPPELLIN, R.; Regional governance in the knowledge economy: policy, strategies and policy-making models. *Eurodite project: regional trajectories to the knowledge economy a dynamic model* [online]. 2006, [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <http://www.eurodite.bham.ac.uk/Papers/WP2c/part22_riccardo.pdf>.

CANTWELL, J.; Clusters and Networks. *The economics of the knowledge driven economy* [online]. 27 January 1999, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <http://ep2010.salzburgresearch.at/knowledge_base/stiglitz_1999.pdf>.

ČECHÁK, V.; Úvodem... In *Znalostní ekonomika : Sborník z konference* [online]. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2004 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z WWW: <http://www.vsfs.cz/znalostniekonomika/dokumenty/2004_sbornik.pdf>.

ČSÚ [online]. Statistické ročenky krajů [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rocenky_souhrn>.

DEVÁT, J.; Úvodní vystoupení Ing. Jiřího Deváta, generálního ředitele firmy Microsoft, s.r.o. In *Znalostní ekonomika : Sborník z konference* [online]. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2004 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z WWW: <http://www.vsfs.cz/znalostniekonomika/dokumenty/2004_sbornik.pdf>.

FLORIDA, R.; Toward the learning region. *Futures* [online]. 1995, No. 5, [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www1.ci.uc.pt/sfre02/Downloads/PDFs/arts/33%20-%20FLORIDA.pdf>>.

Fondy Evropské unie [online]. 2011 [cit. 2011-02-26]. Minulé období 2004 - 2006. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006>>.

Fondy Evropské unie [online]. 2011 [cit. 2011-02-26]. Slovník pojmů. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Glosar/P/Programovaci-obdobi>>.

Fondy Evropské unie [online]. 2011 [cit. 2011-02-26]. Strategické dokumenty. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU/Dokumenty/Strategicke-dokumenty>>.

HÁJEK, P.; HÁJKOVÁ, V.; Modelling quality of life in regional centres. *3rd Central European Conference in Regional Science* [online]. 2009, [cit. 2011-04-14]. Dostupný z WWW: <http://www.cers.tuke.sk/cers2009/PDF/03_10_Hajek_Hajkova.pdf>.

HASSINK, R.; How to Unlock Regional Economies from Path Dependency? From Learning Region to Learning Cluster. *European Planning Studies Vol. 13*, [online]. 2005, No. 4, [cit. 2011-02-27]. Dostupný z elektronických informačních zdrojů UPa.

HAUSER, Ch. et al.; The Learning Region: The Impact of Social Capital and Weak Ties on Innovation. *Regional studies* [online]. February 2007, 41, s.75 – 88, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://ideas.repec.org/a/taf/regstd/v41y2007i1p75-88.html>>.

KOLÁŘ, P.; Transformace českých univerzit. In *Znalostní ekonomika : Sborník z konference* [online]. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2004 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z WWW: <http://www.vsfs.cz/znalostniekonomika/dokumenty/2004_sbormik.pdf>.

KULHÁNEK, L.; Rozvoj regionu v teorii učících se regionů. In *2nd Central European Conference in Regional Science* [online]. Karviná : Technical University of Košice, Faculty of Economics, 2007 [cit. 2011-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.cers.tuke.sk/cers2007/PDF/Kulhanek.pdf>>.

MAREŠ, P.; Úvodní vystoupení místopředsedy vlády ČR PhDr. Petra Mareše, CSc. In *Znalostní ekonomika: Sborník z konference* [online]. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2004 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z WWW: <http://www.vsfs.cz/znalostniekonomika/dokumenty/2004_sbormik.pdf>.

Ministerstvo pro místní rozvoj [online]. 2007 [cit. 2011-02-26]. Národní strategický referenční rámec. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/ee0a6ee1-b2e7-4bc6-be61-a8b7a428d952/Narodni-strategicky-referencni-ramec>>.

MORGAN, A.; Learning communities, cities and regions for sustainable development and global citizenship. *Local Environment* [online]. May 2009, No. 5, s. 443–459, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z elektronických informačních zdrojů UPa.

Národní inovační politika České republiky na léta 2005-2010 [online]. Praha : Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2005 [cit. 2010-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument4415.html>>.

Národní inovační strategie [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004 [cit. 2010-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument11662.html>>.

NICKELL, S.; Education and Training for the Knowledge Economy. *The economics of the knowledge driven economy* [online]. 27 January 1999, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <http://ep2010.salzburgresearch.at/knowledge_base/stiglitz_1999.pdf>.

OECD; *Cities and Regions in the New Learning Economy* [online]. Paris: OECD, 2001 [cit. 2011-02-27]. Dostupné z WWW: <http://miha.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/191029/OECD_New_Learning_Economy_2001.pdf>.

Our Competitive Future: Building the Knowledge Driven Economy [online]. United Kingdom : Department of Trade and Industry, 1999 [cit. 2010-12-08]. Dostupné z WWW: <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/tna/+http://www.dti.gov.uk/comp/competitive/pdfs/compindx.pdf/>>.

PIAZZA, R.; The learning region between pedagogy and economy. In *European Journal of Education* [online]. September 2010, Vol. 45, s. 402 – 417, [cit. 2011-03-01]. Dostupný z elektronických informačních zdrojů UPa.

STIGLITZ, J.; Knowledge in the Modern Economy. *The economics of the knowledge driven economy* [online]. 27 January 1999, [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <http://ep2010.salzburgresearch.at/knowledge_base/stiglitz_1999.pdf>.

Světové Fórum o znalostní ekonomice v Praze: Čeho se máme bát v příštích 20 letech? Ikaros, elektronický časopis informační společnosti [online]. 2006, 4, [cit. 2010-12-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3306>>.

WITZANY, J.; Technické vědy a znalostní společnost. In *Znalostní ekonomika : Sborník z konference* [online]. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2004 [cit. 2010-12-03]. Dostupné z WWW: <http://www.vsfs.cz/znalostniekonomika/dokumenty/2004_sbornik.pdf>.

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1: Klasifikace regionů	11
Tabulka 1.2: Hlavní vývojové etapy regionální politiky	15
Tabulka 2.1: Indikátory učících se regionů	32
Tabulka 3.1: Analýza indikátorů vzdělávání	34
Tabulka 3.2: Analýza indikátorů výzkumu a vývoje	35
Tabulka 3.3: Analýza indikátorů ekonomických subjektů	36
Tabulka 3.4: Pořadí krajů s největším učícím se potenciálem.....	36

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
F2F	Face-to-face
HDP	Hrubý domácí produkt
NSRR	Národní strategický referenční rámec
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
TUR	Teorie učících se regionů
UR	Učící se region
VaV	Výzkum a vývoj